

Starten met leerlingportfolio's in het taalonderwijs

1 oktober 2004

Auteurs: Mienke Droop, Sylvia Peters

Volume: 34

Nummer: 1

Pagina's: 27-41

Documenten

- [vonk_jrg34_006.pdf](#)

27 starten met leerlingportfolio's in het taalonderwijs mienke droop sylvia peters vier keer per week werkt marijke hekman remedial teacher van basisschool de akker in nijmegen een half uur met vier of vijf leerlingen van groep 2 derde kleuter klas in het kader van stimulering van beginnende geletterdheid samen voeren ze allerlei activiteiten uit rondom prentenboeken zo hebben ze wekenlang gespeeld en gewerkt aan het maken van schatkaarten het bouwen van een groot piraten kasteel aan de hand van een zelfgemaakte bouwtekening het schrijven van een toneelstuk en het voorbereiden van een voorstelling voor de leerlingen van de onderbouw tweede en derde kleuterklas waarbij een poster gemaakt werd met toegangkaartjes dit naar aanleiding van een prentenboek over kapitein sladrop de kinderen zijn erg enthousiast over deze activiteiten de betekenisvolle contexten leiden bijna automatisch tot functionele lees en schrijfactiviteiten maar wat leren de kinderen van deze activiteiten op het gebied van taal en geletterdheid wat vinden de kinderen zelf dat ze geleerd hebben van deze activiteiten de leerlingen in het groepje van marijke hebben allemaal een eigen portfolio waarin ze een selectie van hun werk bewaren et portfolio van de leerlingen is een tijdens het werken liggen de mappen altijd groot plakboek op de voorkant op de hoek van de tafel vaak zitten de leer hebben ze zelf mooie tekeningen lingen in hun mappen te bladeren en laten gemaakt geregeld zoeken ze ze hun werk aan elkaar zien ze zijn trots op samen met marijke werk uit voor hun mappen marijke grijpt geregeld haar hun portfolio en bespreken ze kans om nog even met de leerlingen te pra waarom ze het in hun portfolio wil ten over de activiteiten van een paar weken len bewaren er gaat van alles in geleden weten ze nog welke toverspreuk toverspreuken die de leerlingen heb ze gemaakt hebben of waar het toneel ben bedacht tijdens het thema heksen de stuk over ging dat ze samen gemaakt heb piratenschatkaarten de bouwtekeningen ben waar hebben ze hun eigen naam van het piratenkasteel de tekst van een geschreven kunnen ze de eerste letter toneelstuk over piraten uitnodigingen die aanwijzen de leerlingen vertellen maar al te ze geschreven hebben voor de toneelvoor graag aan marijke en ook aan hun mede stelling menukaarten

van de mcdonald s leerlingen over hun map zelfgemaakt geld recepten voor brood bakken af en toe schrijft marijke uitspraken door op deze manier met de leerlingen over van de leerlingen bij het werk hun werk te praten krijgen zij betrokkenheid oktober 2004 nummer 1 34e jaargang 28 bij hun eigen leerproces en leren ze na te wereld het is een map waarin een kunste denken over hun eigen werk dit is een naar zijn werk bewaart om aan belangstel belangrijke ervaring juist voor deze risico lenden te laten zien op deze manier kan leerlingen die weinig betrokkenheid tonen bij een kunstenaar laten zien wat zijn beste werken zijn hoe die tot stand gekomen zijn en brengt hij in beeld hoe zijn werkstijl zich over de tijd ontwikkeld heeft met name in amerika maar ook in engeland en australie hebben portfolio s de afgelopen jaren een plaats gekregen in het onderwijs als middel om zicht te krijgen op de ontwik keling van kinderen maar ook als middel om leerlingen zelf actief te betrekken bij het eigen leerproces ook in het basisonderwijs in nederland en vlaanderen begint het begrip steeds bekender te worden zie bij voorbeeld broeder bontje peijs 2001 castelijns kenter 2000 dochy schelfhout janssens 2003 droop peters 1999a 1999b van kammen 2002 een leerlingportfolio is een systematische en geordende verzameling van het werk van een kind het leerlingportfolio laat het proces van ontwikkeling zien en de resultaten het is niet zo maar een verzameling van producten maar het laat de brede ontwik illustratie 1 zelfevaluatieformulier lezen keling van een kind zien en daarmee is het charlotte tweede leerjaar portfolio als het ware een meetinstrument dat gebruikt kan worden naast andere activiteiten in de klas ook marijke komt veel meetinstrumenten door het werken met aan de weet over de ontwikkeling van de portfolio s ontstaat er automatisch samen leerlingen op het gebied van beginnende ge werking rondom evaluatie tussen leerkracht letterdheid maar ook over onderwerpen waar en leerling en is er ook veel interactie over leerlingen zich voor interesseren waar ze het werk van de leerling tussen leerling en gemotiveerd voor zijn en graag aan werken leerkracht maar ook tussen leerlingen onderling werken met waarom leerlingportfolio s leerlingportfolio s in het onderwijs is beoordeling en evaluatie wat is een leerlingportfolio van het leerproces een taak van de leer kracht de leerkracht observeert neemt het portfolio is geen nieuwe uitvinding het tests af geeft cijfers of een ander oordeel portfolio is een bekend begrip in de kunst en verwerkt gegevens leerlingen hebben 34e jaargang nummer 1 oktober 2004 29 meestal uitsluitend een passieve rol in dit leerlingen te reflecteren op de inhoud van evaluatieproces bij interactief taalonderwijs het taalonderwijs en op de manier waarop verhoeven aarnoutse 1999 2000 wordt zij tewerk zijn ge gaan ze leren te rug te kij juist benadrukt dat leren een actief proces ken en zien wat ze is waarbij de leerling zelf in interactie met ge leerd hebben dit zijn omgeving betekenis construeert de kan hun zelfver kinderen leren leerling heeft zelf een centrale rol in het leertrouwen en intrin zien wat ze proces het is daarom belangrijk dat leerlin sieke motivatie tot geleerd hebben gen ook actief betrokken worden bij de eva leren stimuleren zo op die manier luatie van het eigen leerproces worden ook ge worden zij voelens van com eigenaar van een veelbelovende manier om leerlingen petentie en auto hun eigen leer actief bij hun leerproces te betrekken is het mie bevorderd proces werken met leerlingportfolio s hiermee leren portfolio s en inter-

actief taalonderwijs het werken met portfolio's sluit goed aan bij de uitgangspunten van interactief taalonderwijs het heeft een relatie met betekenisvol leren het gaat om het evalueren van documenten die tot stand zijn gekomen in situaties waarin leerlingen daadwerkelijk gelezen geschreven gesproken of geluisterd hebben voor kinderen zijn het betekenisvolle documenten voor leerkrachten vormen ze een bron voor authentieke evaluaties met betrekking tot sociaal leren portfolio's bieden de mogelijkheid tot interactie tussen leerkracht en leerling over het werk van leerlingen leerlingen worden op die manier betrokken bij het evaluatieproces en werken daarin samen met de leerkracht ook bieden de portfolio's de mogelijkheid tot interactie tussen leerlingen onderling zij kunnen samen praten over het werk dat is geselecteerd van elkaar leren respect voor elkaars werk samen terugkijken over een langere periode en ten slotte heeft het werken met portfolio's betrekking op het strategisch leren centraal staat hierbij reflectie op het eigen leerproces wat heb ik geleerd hoe heb ik iets geleerd wat kan ik goed wat moet ik nog beter leren kinderen leren zien wat ze geleerd hebben metacognitieve vaardigheden op die manier worden zij eigenaar van hun eigen leerproces portfolio's zijn niet alleen zinvol voor leerlingbrede ontwikkeling van een kind we en gen maar ook voor de leerkracht en de geeft een leerkracht de mogelijkheid om ouders immers een portfolio geeft de met ouders aan de hand van concreet leeroktober 2004 nummer 1 34e jaargang 30 lingo materiaal te praten over het werk en de wat is het doel van ontwikkeling van een leerling houding en leerlingportfolio's interesses leerlingportfolio's zijn zowel voor de leerling als voor de leerkracht van betekenis de leerling wordt actief betrokken bij de inhoud van het taalonderwijs ontwikkelt reflectievaardigheden en krijgt zicht op zijn eigen ontwikkeling documenteert zelf het taal lees en spellingproces treedt in interactie met de leerkracht en met medeleerlingen over het werk is in staat ook aan ouders duidelijk te maken waaraan hij werkt de leerkracht volgt het proces van brede taalontwikkeling aan de hand van materiaal van de leerling treedt in interactie met de leerling over de resultaten van het werk overlegt met collega's over werk van de leerling overdracht naar andere collega's overgang overlegt met ouders en leerling over de vorderingen en de motivatie ontwikkelt reflectievaardigheden illustratie 2 zelfevaluatieformulier schrijven wessel tweede leerjaar in het vervolg van dit artikel beschrijven we hoe ziet een portfolio eruit procedures voor het werken met leerlingportfolio's voor taal deze portfolio's hebben een portfolio bestaat uit twee mappen een betrekking op de taalontwikkeling van kin map is bestemd voor werk in ontwikkeling deren en de ontwikkeling van geletterdheid het andere voor reeds geselecteerd werk in de onderbouw van het basisonderwijs een portfolio kan op verschillende manieren tweede en derde kleuterklas we gaan worden vormgegeven het kan een grote achtereenvolgens in op de doelen van leerstevige kartonnen map zijn met snelbinders lingoportfolio's het ontwerp van de portfolio's formaat een plakboek of een archiefportfolio's de procedures die passen bij het werk doos met tabbladen kunnen verschillende ken met portfolio's en het gebruik van de gebieden in de map makkelijk van elkaar portfolio's in uw eigen klas gescheiden worden 34e jaargang nummer 1 oktober 2004 31 tips persoonlijk document een portfolio is een persoonlijk document van de leerlingen het moet er voor de

leerling herkenbaar uitzien het is daarom aan te raden kinderen zelf een voorkant te laten maken van hun eigen portfolio ook informatie over de leerling maakt het portfolio tot een persoonlijk document in het begin van het portfolio kan bijvoorbeeld een door de leerlingen gemaakt dit ben ik boekje zitten met tekeningen of verhaaltjes van de leerling leerlingen kunnen voor hun portfolio ook een dit vind ik leuk boekje maken met plaatjes tekeningen verhaaltjes bijvoorbeeld dit vind ik leuk om te doen in de klas op het speelplein thuis of een dit kan ik al boek je het werk dat leerlingen daarna selecteren voor het portfolio wordt chronologisch en voorzien van datum in het portfolio bewaard door een inhoudsopgave te maken is in een oogopslag te zien wat er in het portfolio bewaard wordt plek in de klas het is belangrijk de portfolio's te bewaren op een plek waar leerlingen makkelijk zelf bij kunnen bijvoorbeeld in een krat op de grond of op een vaste plaats in een kast map met snelhechter het is handig om met dubbelzijdig plakband een snelhechter in een map te plakken de kinderen kunnen zelf met een perforator leren omgaan en zo zelf hun spullen in de map stoppen de ervaring leert dat kinderen snel leren omgaan met de perforator procedure verzamelen werk verzameld worden het kunnen zelfge selecteren reflecteren maakte tekeningen en verhaaltjes zijn maar ook werkbladen en toetsbladen om een het portfolio is geen doel op zich de meer brede kijk te krijgen op de taalontwikkeling waarde zit hem in het proces en het bereik van kinderen zijn ken van doelen het proces bestaat uit drie open taken het om een brede kijk te stappen verzamelen selecteren en reflecteren meest illustratief krijgen op de terrein een portfolio vol taalontwikkeling gesloten opdracht van kinderen zijn verzamelen van leerlingwerk ten en werkbladen open taken het laat vaak maar meest illustratief de eerste fase bestaat uit het verzamelen een beperkte ont van het leerlingwerk het is handig als de ontwikkeling van kin leerlingen zelf hun werk verzamelen in een deren zien verder kan ook een boekenlad map in het portfolio kunnen diverse soorten der zie bijlage 1 een overzicht van de oktober 2004 nummer 1 34e jaargang 32 gelezen boeken met commentaar op de kinderen willen hun werk vaak direct mee boeken worden opgenomen ook foto's naar huis nemen door vooral bij de intro van leerlingen aan het werk of anekdotes ductie aan leerlingen duidelijk te maken wat kunnen illustratief zijn voor de ontwikkeling de bedoeling is kan dit worden voorkomen van kinderen het is erg handig om een het is ook mogelijk een fotokopie te maken fototoestel in de klas te leggen zodat tijdens van het werk zodat de kinderen het toch de activiteiten van kinderen foto's gemaakt mee naar huis kunnen nemen bovendien kunnen worden leerkracht marijke merkt zal de behoefte om de losse werkjes mee daarover het volgende op in het begin naar huis te nemen verminderen wanneer kwamen de kinderen niet echt toe aan kinderen gewend zijn de portfolio's regelma schrijven maar ze werkten met magneetlet tig mee naar huis te nemen ters op het magneetbord op dat moment had ik geen fototoestel bij me terwijl ze heel veel met woordjes en letters zijn bezig geweest dat is jammer tips dateren het is van belang om werk van de kinderen te dateren of de kinderen zelf de datum op het werk te laten plaatsen zo ontstaat een chronologisch beeld van de ontwikkeling van kinderen daarnaast kan het van belang zijn soms om commentaar toe te voegen over de context waarbinnen bepaald werk tot stand is gekomen en waarom het is uitgekozen voor alle leer-

lingen hetzelfde bewaren door kinderen zelf keuzes te laten maken over wat ze willen verzamelen en waar om ontstaat er diversiteit in het verzamelde werk natuurlijk kunnen leerlingen elkaar aansteken en beïnvloeden in hun keuzes zodat hun portfolio's op elkaar gaan lijken maar het hoeft dus niet losse bladen of schrift het is handig open opdrachten op losse bladen te laten maken die kunnen gemakkelijk in een map bewaard worden door opdrachten die in een schrift gemaakt zijn te kopiëren kunnen ze toch in een map bewaard worden selecteren alleen of met om iets te selecteren voor het uiteindelijke de leerkracht portfolio u kunt de leerlingen helpen met selecteren door ze gericht te laten zoeken na een periode van ongeveer vier tot zes per keer worden twee of drie stukken gese weken hebben de leerlingen heel wat werk lesteerd bijvoorbeeld stukken verzameld en komt het moment 34e jaargang nummer 1 oktober 2004 33 kies het stuk wat jezelf het beste vindt een groepje leerlingen werk uitkiezen door waar je heel trots op bent al op jonge leeftijd te starten met het werk kies een stuk dat beter kan ken met portfolio's raken de leerlingen hier kies een stuk dat je samen met een aan gewend hierdoor zijn ze in de hogere groepje hebt gemaakt leerjaren al redelijk goed in staat om zelf standig werk te selecteren en over hun werk bij de jongere kinderen heeft de leerkracht te praten met andere leerlingen en met de een grote rol in het verzamelen en selecte leerkrachten u kunt samen met de leerling of met reflecteren ik vind dit werk het door regelmatig werk te selecteren voor hun portfolio document mooiste omdat je zo de mentoren de leerlingen hun leervorderingen zo raken ze schat moest zoeken je actief betrokken bij hun eigen leerproces ze kijken terug op moest lopen en op de wat ze de afgelopen periode gedaan hebben en leren werk schatkaart kijken te selecteren op grond van bepaalde criteria belangrijk is commentaar van matthijs dat ze een reflectie op het geselecteerde werk schrijven en groep 2 derde kleuterklas bespreken met de leerkracht ze leren verwoorden waar bij de selectie van een om ze iets goed vinden maar ook wat beter kan of hoe ze werkje voor zijn portfolio het kunnen verbeteren zo leren ze zelf doelen te stellen op deze manier ontwikkelen kinderen metacognitieve vaardigheden duncan kan zijn naam voordat de stukken in het portfolio gaan schrijven leerling zonder voorbeeld schrijven gen bij ieder stuk waarom ze nu juist dit werk geselecteerd hij vindt het zelf zo hebben hiervoor kunnen aparte formulieren gebruikt worden prachtig dat hij alleen maar den met gerichte vragen bijvoorbeeld zijn naam wil schrijven hij blijft het herhalen ook de waarom ben je trots op dit werk volgende dag nog in het hoe zou je het kunnen verbeteren wat kun je verande begin heb ik hem veel ren aangestuurd tot het zelf hoe hebben jullie samengewerkt aan het stuk schrijven van zijn naam zonder voorbeeld lukte het in bijlage 2 zijn enkele voorbeeldformulieren opgenomen steeds niet aan de hand van dergelijke formulieren selecteert u voor nu komt het lukt het iedere leerling iets voor het portfolio en bespreekt u uw onverwacht toch nog selectie met de leerling zo worden de vorderingen bespro hij is er nu pas aan toe ken en plannen gemaakt voor de komende tijd u schrijft aantekening van de commentaar op het reflectieformulier voor de leerkracht leerkracht bij de selectie ook ouders kunt u betrekken bij het werken met portfolio's van een werkje voor het zij kunnen ook af en toe iets selecteren voor het portfolio en portfolio van duncan geven dan ook aan waarom ze dat stuk

geselecteerd heb groep 2 derde kleuterklas ben hiervoor geeft de leerkracht gerichte opdrachten aan oktober 2004 nummer 1 34e jaargang 34 de leerlingen de leerlingen nemen met een brief voor de ouders de verzamelmap mee naar huis om hieruit ik heb dit werk gekozen omdat iets te selecteren voor het portfolio zo kunnen matthijs interesse begint te ouders het mooiste werk uitkiezen en aangeven krijgen voor letters en woorden waarom hij vraagt steeds of ik wil lezen wat er staat heeft dus ook in de in gesprek met de leerling houdt u rekening met gaten dat er een relatie is tussen aspecten die met het gebruik van portfolio s samen geschreven en gesproken taal hangen commentaar van de leerkracht bij de keuze van een werkje voor welke veranderingen over tijd zijn zichtbaar het portfolio van matthijs groep bestaat er diversiteit in het werk 2 derde kleuterklas hoe is de manier van werken in hoeverre is de leerling in staat tot zelfreflectie stimuleren van reflectievaardigheden de leerlingen model staan een werkblad met hulpvragen kan de kinderen helpen reflectie en zelfevaluatievaardigheden raken richting te geven aan hun reflecties de kern van het werken met portfolio s juist deze aspecten blijken leerkrachten vaak portfolio s kunnen betrekking hebben op moeilijk te vinden om bij kinderen te stimule alle vakgebieden van het onderwijs als ren castelijns kenter van loo 2001 een portfolio meerdere vakgebieden droop peters janssen 2001 van boxel beslaat is het handig om deze met tabbla peters droop 2002 van stiphout 2003 den van elkaar te onderscheiden op die kinderen reflecteren niet uit zichzelf en manier komt al het werk dat bij elkaar maken in de ogen van leerkrachten vaak hoort op chronologische volgorde achter oppervlakkige opmerkingen over hun werk elkaar zo ontstaat per domein een goed kortom het is iets beeld van het werk en de vooruitgang reflectie en dat ze gaandeweg daarin voor taal lezen kunnen bij de zelfevaluatievaardig moeten leren maar indeling van een portfolio de tussen doelen heden raken de kern ook leerkrachten zijn beginnende en gevorderde geletterdheid van het werken met vaak niet gewend verhoeven aarnoutse 1999 aarnoutse portfolio s om op die manier verhoeven 2003 als leidraad gebruikt met leerlingen in worden deze doelen bieden een kader gesprek te gaan ze voor het lees en schrijfonderwijs voor het zijn gewend om toetsende en controlerende gehele basisonderwijs door werk rondom vragen te stellen de eigen vragen van de deze doelen te verzamelen wordt zowel leerkracht staan dan voorop bij reflectie voor de leerkracht als de leerlingen zicht gaat het juist om het stellen van open vra baar op welke manier aan deze doelen gen of om het doorvragen op wat de leer gewerkt wordt om leerlingen op een zin ling heeft verteld dan krijgen kinderen de volle manier hun werk te laten evalueren is kans om zelf te gaan nadenken over wat zij het van belang dat de doelen en criteria van hun werk vinden door zelf hardop den die zij uiteindelijk moeten halen duidelijk kend voor te doen kan de leerkracht voor zijn door de doelen vooraf te bespreken 34e jaargang nummer 1 oktober 2004 35 en bij de evaluatie weer terug te halen begrijpend lezen alleen voor het onderdeel raken de leerlingen hiermee vertrouwd informatieverwerking waren de correlaties lager ook in het europees taalportfolio seuntiens 2004 vertaalde de domeinen wordt met dergelijke competentielijsten strategisch schrijven begrijpend lezen en gewerkt broeder e a 2001 hierin zijn vra informatieverwerking van de tussendoelen gen opgenomen

die betrekking hebben op gevorderde geletterdheid in competenties luisteren lezen spreken en schrijven ook voor leerlingen zij maakte inschattinglijst deze lijsten blijken in redelijke mate samen te hangen waarop leerlingen op een 3 puntsschaal te hangen met de oordelen van leerkrachten konden aangeven in welke mate zij over en de scores op taalvaardigheidstoetsen deze competenties beschikten en legde die harane 2003 voor aan leerlingen van groep 6 4de leerjaar en groep 8 6de leerjaar van het basis dergelijke competentielijsten zouden een onderwijs de inschattingen van de leerlin vast onderdeel kunnen zijn in een leerling gen bleken in redelijke mate te correleren portfolio en een hulpmiddel om leerlingen te met de oordelen van hun leerkrachten en laten nadenken over de mate waarin zij de met hun scores op toetsen voor taal en doelen van het onderwijs behaald hebben voorbeeld van competenties begrijpend lezen voor de bovenbouw 1 voordat ik begin met het lezen van een tekst bekijk ik de titel de plaatjes en de tekst 2 voordat ik begin met het lezen van een tekst denk ik na waarover de tekst zal gaan 3 voordat ik begin met het lezen van een tekst denk ik na over wat ik zelf al van het onderwerp af weet 4 ik vraag me tijdens het lezen af of ik begrijp wat er in de tekst staat 5 als ik iets niet begrijp zoek ik terug in de zinnen die ik al gelezen heb 6 ik beleef plezier aan het lezen 7 als ik een tekst lees kan ik zeggen waar een verwijswoord naar verwijst 8 als ik een tekst gelezen heb kan ik vertellen wat de hoofdgedachte was in een tekst 9 ik kan een samenvatting maken van een tekst 10 ik kan vertellen in welke tijd iets gebeurd is in een verhaal 11 ik kan vertellen waar een verhaal zich afspeelt 12 ik kan zeggen wat de verschillende alinea s met elkaar te maken hebben 13 als ik een tekst gelezen heb kan ik vertellen wat ik van de tekst geleerd heb 14 als ik een tekst gelezen heb denk ik erover na of het verhaal wel klopt met wat ik van tevoren dacht 15 ik kan zeggen wat ik van een tekst vind 16 ik kan aangeven wat het verschil is tussen verschillende soorten teksten 17 ik kan het einde van een verhaal voorspellen oktober 2004 nummer 1 34e jaargang 36

starten met portfolio s in uw klas een brief voor de ouders met informatie over het werken met portfolio s het vereist enige tijd om het werken met een manier voor het verzamelen van werk portfolio s eigen te maken dat kan het best afspraken over het gebruik van fototoe gebeuren binnen teamverband zodat de stel videocamera ervaringen gedeeld worden plan regelmatig een overleg over het gebruik van de portfo het werken met portfolio s in de klas lio s iedere leerkracht experimenteert op vertel de leerlingen wat portfolio s zijn eigen wijze met de portfolio s de een begint waarvoor ze gebruikt gaan worden en met een kleine groep de ander verzamelt maak duidelijk dat niet alle werkjes werk tijdens het zelfstandig werken en weer direct mee naar huis gaan maak een ander kiest bepaalde activiteiten voor het afspraken over het eigendom van de werken met portfolio s kies vervolgens een portfolio s en de verzorging de leerling collega om nauw mee samen te werken is hiervoor verantwoordelijk laat de leerlingen zelf de omslag van overleg samen met het onderbouw team over het portfolio vormgeven tekenen schil de doelen en functies van het werken deren foto etc met portfolio s reserveer iedere maand een uur voor de activiteiten van het taalonderwijs die het selecteren van werk voor het portfo zich lenen voor portfolio s lio de vormgeving van de leerlingportfolio s bespreek met de leerlingen wat je kunt hoe gaat een portfolio er uit

zien verzamelen in het portfolio en waarom ouders kunnen helpen bij de voorbereiding communicatie met ouders houd ouders op de hoogte van het werken met portfolio's bespreek het portfolio op een ouder middag samen met de kinderen de kinderen vertellen dan zelf aan de hand van hun portfolio waar ze de afgelopen tijd aan gewerkt hebben plan een aantal data waarop de portfolio's mee naar huis gaan ouders krijgen een brief mee met de vraag om hun commentaar te geven op speciale bijgevoegde reflectieformulieren aan het einde van het schooljaar selecteren de leerlingen een paar stukken uit hun portfolio ongeveer drie stukken als leerkracht selecteert u ook een aantal stukken samen met het commentaar hierbij worden de selecties in een enveloppe gestopt en mee genomen naar het volgende leerjaar de portfolio's gaan mee naar huis illustratie 3 uitnodiging diede tweede leerjaar 34e jaargang nummer 1 oktober 2004 37 aandachtspunten ook voor jonge kinderen zinvol jonge kinderen vinden het moeilijk om te vertellen waarom ze iets kiezen voor hun portfolio door samen geregeld de map te bekijken en te bespreken raken ze er wel aan gewend zelf iets te kiezen en te bewaren en hierover te praten ze vinden het leuk om met de leerkracht terug te kijken en te zien wat ze allemaal gedaan hebben ook voor zwakke leerlingen juist voor leerlingen voor wie de taal ontwikkeling een risico vormt is een portfolio een krachtig middel om hun betrokkenheid en zelfvertrouwen bij het leren te vergroten een portfolio legt nadruk op die aspecten van taalontwikkeling van leerlingen die beheerst worden dit werkt juist stimulerend voor leerlingen ook in gesprek met de leerkracht wordt vanuit deze aspecten naar de ontwikkeling van leerlingen gekeken bovendien geeft het de leerkracht veel aanvullende informatie over de ontwikkeling van zwakke leerlingen hele klas of kleine groep het is mogelijk met de hele groep te starten met het werken met portfolio's maar er kan ook met een kleine groep gewerkt worden bijvoorbeeld om het werken met portfolio's onder de knie te krijgen wanneer u met een kleine groep van maximaal vier of vijf kinderen werkt wordt aangeraden om met een heterogeen groepje leerlingen te werken onder heterogeen wordt verstaan dat de kinderen verschillen in hun taal ontwikkeling informeren ouders het is belangrijk ouders aan het begin van het schooljaar op de hoogte te stellen van het werken met portfolio's dat kan bijvoorbeeld door middel van een brief of tijdens een ouderavond zo weten zij dat hun kind een portfolio maakt en wat de functie ervan is aan het eind van het schooljaar kunt u de leerlingen vragen hun ouders uit te nodigen voor het bekijken en bespreken van het portfolio oktober 2004 nummer 1 34e jaargang 38 waarom ze iets gekozen hebben het is daar om belangrijk hier aandacht aan te besteden in minilessen waarin ook ruimte is voor gerichte instructie het is belangrijk aan het begin van het schooljaar het begrip portfolio te introduceren en er over te praten waarom de leerlingen zo'n map gaan maken bij de instructie is het van belang zelf een voorbeeld te geven door het laten zien van een eigen portfolio u besteedt dan aandacht aan het keuzeproces en laat zien waarom u iets bewaard heeft de volgende vragen kunnen aan de orde komen hoe heb ik iets gekozen waarom heb ik het bewaard wat vind ik er goed aan wat kan ik ervan leren waarom is het belangrijk voor mij illustratie 4 samen naar een verhaal kijken diede en tineke tweede leerjaar gedurende het hele jaar dient u geregeld aandacht te besteden aan het selecteren van werk mini-

lessen en het verwoorden van de keuze het is handig om een flap te maken met aandachtspunten voor selectie die u telkens terug kunt halen u voor veel leerlingen is het een nieuwe ervaring kunt ook een flap maken met een lijst van zelfwerk te verzamelen en te selecteren juist voorbeelden van werk dat de leerlingen kun in de onderbouw tweede en derde kleuterklas nen verzamelen het begrip portfolio krijgt gaat veel werk aan het eind van de ochtend dan meer betekenis voor de leerlingen op die mee naar huis ook vinden leerlingen ook manier heeft het portfolio daadwerkelijk een oudere leerlingen het moeilijk te verwoorden functie in het onderwijs mienke droop sylvia peters expertisecentrum nederlands radboud universiteit nijmegen postbus 9104 nl 6500 he nijmegen m droop ped kun nl s peters ped kun nl kun nl en 34e jaargang nummer 1 oktober 2004 39 bibliografie aarnoutse c verhoeven l red 2003 tussendoelen gevorderde geletterdheid leerlijnen voor groep 4 tot en met 8 nijmegen expertisecentrum nederlands broeder p bontje d peijs n 2001 een europees talenpaspoort op reis in het basisonderwijs alkaar europees platform voor het nederlandse onderwijs castelijns j kenter b 2000 leren met portfolio s gebruiksmogelijkheden in het primair onderwijs amersfoort cps castelijns j kenter b van loo j 2001 leerlingportfolio s en hun betekenis voor het leerproces amersfoort cps dochy f schelfhout w janssens s red 2003 anders evalueren leuven lannoo droop m peters s a f 1999a kleuters met een portfolio didactief school 29 1 2 33 droop m peters s a f 1999b starten met leerlingportfolio s bouwstenen voor interactief taalonderwijs 1 nijmegen expertisecentrum nederlands droop m peters s janssen a 2001 reflecteren met jonge kinderen aan de hand van portfolio s taal lezen primair nr 4 harrane h 2003 kunnen leerlingen zichzelf inschatten zelfbeoordeling met het taal portfolio door allochtone leerlingen in het basisonderwijs doctoraalscriptie universiteit van tilburg kenter b janssen j castelijns j 2002 portfolio s ik weet hoe ik leer de wereld van het jonge kind 29 7 196 199 seuntiens i 2004 competentielijsten als beoordelingsinstrument in het basisonderwijs onderzoek naar de kwaliteit van zelf beoordeling via competentielijsten op het gebied van stellen begrijpend lezen en informatieverwerking in het basisonderwijs doctoraalscriptie katholieke universiteit nijmegen sijtstra j aarnoutse c verhoeven l 1999 taalontwikkeling van nul tot twaalf raamplan deel ii nijmegen expertisecentrum nederlands van boxel n peters s droop m 2002 oefenen in reflecteren door verhalen te schrijven de wereld van het jonge kind sept 2002 28 31 van kammen d 2002 werken met portfolio in de onderbouw baarn hb uitgevers van stiphout s 2003 portfoliogesprekken de invloed van interacties met docenten en medeleerlingen op de kwaliteit van zelfbeoordeling doctoraalscriptie universiteit van maas-tricht verhoeven l aarnoutse c red de blauw a boland t vernooy k van t zandt r 1999 tussendoelen beginnende geletterdheid een leerlijn voor groep 1 tot en met 3 nijmegen expertisecentrum nederlands verhoeven l aarnoutse c 1999 2000 interactief taalonderwijs balans tussen constructief en instructief leren spiegel 17 18 3 4 9 29 oktober 2004 nummer 1 34e jaargang 40 bijlage 1 boekenladder boekenladder naam klas datum titel van het boek en auteur hoe vond ik het boek teken of schrijf iets over het boek dat je heel mooi vond 34e jaargang nummer 1 oktober 2004 41 bijlage 2 reflectieformulieren naam datum ik heb dit voor mijn portfolio geselecteerd omdat handtekening naam datum dit is mijn beste stuk omdat

handtekening naam leerling titel werkstuk datum selectie dit stuk laat zien 1 mijn beste werk 2 verbetering op een bepaald gebied 3 waar ik hard aan moet werken ik heb het stuk geselecteerd omdat het laat zien dat ik kan ik zou het kunnen verbeteren door oktober 2004 nummer 1 34e jaargang 42 t u s s e n d o o r acht-tiende conferentie het schoolvak nederlands hsn op 19 en 20 november 2004 vindt in antwerpen voor de achttiende keer de conferentie het schoolvak nederlands plaats de hsn conferenties zijn uitgegroeid tot een onmisbaar forum voor al wie zich bij de ontwikkelingen in het onderwijs nederlands betrokken voelt hsn 18 beoogt alle leeromgevingen aan bod te laten komen waarin nederlands geleerd wordt van basisschool over secundair onderwijs tot hogeschool en lerarenopleiding bij de selectie van presentaties staan praktijkgerichtheid en innovatie centraal daarom krijgen naast onderzoekers opleiders begeleiders en inspectie vooral leraren het woord ervaringen uit de eigen onderwijspraktijk uit ontwikkelingswerk en kleinschalig of groter onderzoek ontmoeten elkaar de volgende thematische stromen staan op het programma communicatieve vaardigheden literatuur taalbeleid taakgericht vakonderwijs inter actief leren competentieleren en evaluatie daarnaast worden aparte stromen ingericht voor het basisonderwijs het hoger onderwijs en de lerarenopleiding ook de winnaars en de genomineerden van de taalunie onderwijsprijs 2004 vullen een themakolom en door de stichting lezen wordt een rubenswandeling georganiseerd door de stad op zoek naar sporen van geletterdheid in rubens tijd locatie universiteit antwerpen stadscampus rodestraat 14 antwerpen op loopafstand van het station antwerpen centraal website het volledige programma overzicht vindt u op daar kan u ook elektronisch inschrijven 34e jaargang nummer 1 oktober 2004